

RESPUBLİKA ELMİ TƏDQİQATLARIN ƏLAQƏLƏNDİRİLMƏSİ ŞURASI

<i>Tədqiqatın adı</i>	Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi Azərbaycan Tibb Universiteti
<i>Sənədin növü</i>	Tibb üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsini almaq üçün dissertasiya işinin ANNOTASIYASI
<i>Dissertasiya işinin adı</i>	Yenidoğulmuşlar arasında qeyri-travmatik kəllədaxili qansızmaların yayılması, klinik formaları, risk amilləri və neonatal itkilər
<i>Dissertasiya mövzusunun aid olduğu elmi problemin adı</i>	Neonatal itkilərin və patologiyaların profilaktikası
<i>Qeydiyyat alındığı Elmi Şuranın adı</i>	
<i>Qeydiyyat tarixi</i>	
<i>Ixtisas şifri</i>	3223.01
<i>Ixtisasın adı</i>	Sinir xəstəlikləri
<i>İcrasının statusu</i>	Doktorant
<i>İcracı</i>	Mürsəlova Ülkər Qafar qızı
<i>Təvəllüdü</i>	16.01.1994
<i>Cinsi</i>	qadın
<i>İş yeri və vəzifəsi</i>	Respublika Perinatal Mərkəz, İntensiv Terapiya şöbəsi. Uşaq nevroloq.
<i>Əlaqə</i>	E-mail: ula.rahimova.94@mail.ru
<i>Elmi rəhbər</i>	Azərbaycan Tibb Universiteti Nevrologiya kafedrasının müdiri, t.e.d., professor Aytən Kamal qızı Məmmədbəyli
<i>Təşkilatın rəhbəri</i>	Azərbaycan Tibb Universitetinin rektoru, professor G.Ç.Gəraybəyli
<i>Təşkilatın əlaqə məlumatları</i>	Tel.:(+994 12) 597-38-98 Faks: (+994 12) 597-38-98) E-mail: admin@amu.edu.az
<i>Şəhər və il</i>	Bakı 2023
<i>Qeydiyyat tarixi</i>	

TƏDQIQATIN MƏZMUNU

<i>İşin adı</i>	Kəllə daxili qeyri travmatik qansızmaların yenidoğulmuşlar arasında yayılması, klinik formaları, risk amilləri və neonatal itkilər
<i>İşin ideyası və referatı</i>	<p>Problem: Neonatal itki və patologiyaların səbəbləri arasında kəllə daxili qeyri travmatik qansızmaların rolu böyük olduğuna görə onların profilaktikasını yollarını əsaslandırmağa imkan verən problemin - kəllə daxili qeyri travmatik qansızmaların yenidoğulmuşlar arasında yayılması, klinik formaları, risk amilləri və neonatal itkilərin öyrənilməsi problemin həlli zəruridir</p> <p>Əsas məsələ: Yenidoğulmuşlarda kəllə daxili qeyri travmatik qansızmaların səbəblərini, risk amillərini və prediktorlarını əsaslandırmaqla onların neonatal itkilərin yaranmasında rolunu azaltmaq imkanlarını əsaslandırmaq</p> <p>Metodika: bu məsələnin həlli üçün perinatal mərkəzdə ucdan tutma 990 yenidoğulmuş kompleks müayinə olunacaq (nevroloji müayinə və ultrasonoqrafiya), onlar ananın və dölün klinik səciyyələrinə görə qruplaşdırılacaq, ayırd olunmuş qruplarda kəllə daxili qeyri travmatik qansızmaların yayılması, klinik formaları, risk amilləri və neonatal itkilər öyrəniləcəkdir, səbəb –nəticə əlaqələri sübut olunandan sonra profilaktika yolları əsaslandırılacaqdır.</p>
<i>Açar sözlər</i>	Kəllə daxili qeyri travmatik qansızma, neonatal patologiyalar, neonatal itkilər, risk amilləri
<i>İşin xarakteri</i>	Klinik
<i>Sənədin növü</i>	T.ü.f.d dissertasiya işi
<i>Aktuallığı</i>	Müasir demoqrafik situasiya perinatal itkilərin profilaktikasını səhiyyə sisteminin prioritetinə çevirmişdir. Səhiyyənin nailiyyətləri böyük olsa da hələlik uşaq ölümünün ən çox baş verdiyi neonatal dövrdə letallıq 40% hallarda qarşısı alınmayan xəstəliklərlə bağlıdır [1]. Neonatal dövrdə qeyri infeksiyon xəstəliklərdən ən çox qeyri travmatik kəllədaxili qansızamalar müşahidə olunur. Qeyri travmatik kəllədaxili qansızamalar yetkinləşmiş yenidoğulmuşlarda, xüsusən oğlan uşaqlarında geniş yayılmışdır [2]. Perinatal patologiyalar arasında bu patologiya kiçik paya [3] malik olsa da ölüm səbəbləri arasında onun payı 10 dəfə yüksəkdir. Yetkinləşməmiş yenidoğulmuşların 28,4%-də qeyri travmatik

	<p>kəllədaxili qansızama müşahidə edilmişdir [4]. Bu neonatal patologiyanın ənənəvi risk amilləri ilə yanaşı, anada K vitamininin defisiti də ciddi təhlükə yaradır [5].</p> <p>Alimlərin son illərdə apardığı tədqiqatlarda kəllədaxili qansızamaların ayrı-ayrı ölkələrdə risk amillərinin fərqli xüsusiyyətlərinə rast gəlmək olur. [1,4,6]. Çoxsaylı risk amilləri nəzərə alınmaqla qeyri travmatik kəllədaxili qansızamalar prediktorlarını əsaslandırılmağa səy edilmişdir [7]. Yetkinləşməmiş yenidoğulmuşlarda əksər hallarda subependimol kapilyarların zərifliyi ilə bağlı beyin mədəciklərinə qansızma riski çoxalır [8]. Son illərdə yetkinləşmiş yenidoğulmuşlarda da kəllədaxili qansızamaların çoxalması qeydə alınmışdır [9].</p> <p>Dünyanın müxtəlif regionlarında yenidoğulmuşlarda kəllədaxili qansızamaların rastgəlmə tezliyi kəskin fərqlənir. Asiya qitəsində bu patologiya 5-36%, Avropada 5-52% hestasiya yaşı 28 həftədən az olan yenidoğulmuşlarda müşahidə olunmuşdur [10]. Patologiyanın simptomuz olan növlərinin diaqnostikası çətin olduğuna görə onun aşkarlanma tezliyində fərqin olması obyektiv zərurətdir [11]. Türkiyədə [4] və İranda [13] bu patologiyanın geniş yayılması onun Azərbaycanda da ehtimalının yüksək olmasını göstərir.</p> <p>Ölkəmizdə bu problemin aktuallığını sübut edən şərtlərdən biri də son illərdə geniş şəbəkəsi olan perinatal mərkəzlərin fəaliyyəti ilə bağlıdır. Çünki çoxsaylı tədqiqatlar ekstremal yetkinləşməmiş yenidoğulmuşların yüksək risk qrupuna daxil olmasını sübut edir [14-18].</p>
Məqsəd	Yenidoğulmuşlarda kəllədaxili qeyri travmatik qanaxamaların yayılmasını, səbəblərini, risk amillərini, perinatal risklərdə rolunu və prediktorlarını əsaslandırmaq.
Vəzifələr	<ul style="list-style-type: none"> - Perinatal mərkəzdə ekstremal yetkinləşmiş və yetkinləşməmiş yenidoğulmuşlarda qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların aşkarlanma tezliyinə əsaslandırmaq; - Qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların risk amillərini müəyyənləşdirmək, riskin səviyyəsinə görə onları səciyyələndirmək; - Qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaları fonunda perinatal itkilərin səviyyəsini qiymətləndirmək, onların azaldılma

	<p>imkanlarını araşdırmaq;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların risk amillərini və prediktorları əsasında onların antenatal proqnozlaşdırılmasını əsaslandırmaq;
Orijinallıq (yenilik)	<p>Qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların Perinatal mərkəzdə mövcud olan klinik situasiyada rast gəlmə tezliyinin əsaslandırılması;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların növlərindən intranatal və postnatal yardımın xüsusiyyətlərindən asılı perinatal itkilərin riskinin müəyyənləşdirilməsi; - Nisbi riskin səciyyəsinə müvafiq qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların risk amillərini təsnifatlandıraraq onların proqnozlarının təyini.
Gözlənilən nəticələr	<p>Perinatal mərkəzlərdə mövcud klinik situasiya fonunda qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların rastgəlmə tezliyi;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların rastgəlmə tezliyini statistik əhəmiyyətli dəyişmə ante, intra və postnatal amillərin rolunun aşkar edilməsi; - Perinatal itkilərin formalaşmasında qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların rolunun aşkar edilməsi; - Qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların prediktorlarının və proqnozlaşdırma modelinin əsaslandırılması;
Elmi və praktik əhəmiyyəti	<p>Tədqiqatın nəticələri qeyri-travmatik kəllədaxili travmaların yenidoğulmuşlarda yayılma səviyyəsinin azaldılması üçün elmi müddəaların əsaslandırılmasına imkan yaradacaqdır. Antenatal və intranatal amillərin qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların riskinin səviyyəsi əsasında hər fərd üçün proqnozların müəyyən olunmasında mümkün ola bilər. Perinatal mərkəz nümunəsində icrası planlaşdırılan bu tədqiqatın nəticələri fərqli xüsusiyyətlərinə malik doğuşyardım müəssisələrində müvafiq tədqiqatın planlaşdırılması üçün zəruri ola bilər.</p>
Obyekti (material)	<p>Tədqiqatın obyektini 990 yenidoğulmuş körpə olacaq. Onlar yaşa, bədən kütləsinə, hestasiya yaşına, Apqar şkalasına, perinatal patologiyalarına görə bölgüsü aparılacaq və hər bölgü üzrə qeyri-travmatik kəllədaxili travmaların tezliyi müəyyən olunacaqdır. Eyni zamanda yenidoğulmuşların ananın yaşı, hamiləliyin sıra sayı, mamalıq anamnezi, hamiləlik və doğuş fəsadlarına, doğuş</p>

	yardımın növünə görə qruplaşdırılması və bu qruplarda da qeyri-travmatik kəllədaxili qansızamaların tezliyi müəyyən olunacaqdır. Müqayisə və təhlil üzrə statistik əhəmiyyətli nəticələr istifadə olunacaqdır.
Daxil etmə kriteriyaları	Tədqiqat ucdantutma olduğuna görə bütün yenidoğulmuşlarda müşahidəyə daxil ediləcəkdir.
Çıxarma kriteriyaları	Ucdantutma müşahidə zamanı çıxarılma meyarları nəzərdə tutulmur.
Metodlar	<ul style="list-style-type: none"> - klinika – anamnestik - radioloji - laborator - instrumental
Əsas və nəzarət qruplar	- kəllədaxili qeyri-travmatik qansızma diaqnozu təsdiq olunmuş yenidoğulmuşlar əsas qrupa, bu diaqnozun təsdiq olunmadığı yenidoğulmuşlar nəzarət qrupuna daxil ediləcəkdir;
Qiymətləndirmə və ya müqayisə kriteriyaları	- qrupların kəmiyyət əlamətləri ilə ifadə olunan göstəriciləri dispersion analizinin F meyarı, keyfiyyət əlamətləri ilə ifadə olunmuş göstəriciləri isə uyğunluq meyarı (xi-kvadratı) ilə qiymətləndiriləcəkdir.
Maddi və texniki imkanlar	Var
İşin müddəti	2023-2027
İşin mərhələləri	<p>I- planlaşdırma və müşahidə (2023-cü il)</p> <p>II- məlumatların statistik işlənməsi, əsas müddəaların nəşri (2024-ci il)</p> <p>III- dissertasiya işinin yazılması və müdafiəyə təqdimi (2025-ci il)</p>
Ədəbiyyat	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кирилочев О.К., Китиашвили И.З., Тарасова З.Г. Перинатальные заболевания как ведущая причина летальных исходов у детей // Лечащий врач – 2019. № 9, - с. 46-51 2. Ахметкалиев С. С., Чуканова Г. Н. Структура внутричерепных кровоизлияний у новорожденных актюбинской области по результатам компьютерной томографии // Журнал «Инновации в науке», - 2017. № 10 (71), - с. 51-54 3. Соколовская Т. А., Ступак В. С., Меньшикова Л. И., Постоев В. А. Заболеваемость и причины смертности у

- недоношенных и доношенных новорожденных детей в Российской Федерации // Экология человека. 2021. № 5. С. 20–27.
4. Sancak, S., Topcuoğlu, S., Karatekin, Ç. Evaluation of intracranial hemorrhage incidence and risk factors in very low birth weight preterm newborns // *Haydarpaşa numune medical journal*, - 2020. 60 , - p.426-432.
 5. Lee, S. Fetal intracranial hemorrhage and maternal vitamin K deficiency induced by total parenteral nutrition / S.Lee, H.Kim, J.Kang [et al.] // *Medicine*, - 2022. 101(1):e28434.
 6. Macleod, R. Intraventricular haemorrhage in a Ugandan cohort of low birthweight neonates: the IVHU study / R. Macleod, J.N.Paulson, N.Okalang [et al.] // *BMC pediatrics*, 2021. - p.21 .
 7. Mougded, M.M. Risk factors for intraventricular hemorrhage in premature infants in the central region of Saudi Arabia / M.M.Mogded, A.Abdelrahim, A.T.Abdelgader [et al.] // *BMC Pediatrics*, - 2021. (2), - p.76-81.
 8. Сарыева, О.П., Проценко, Е.В., Кулида, Л.В. Внутрижелудочковые кровоизлияния у глубоко недоношенных новорожденных: предикторы развития // *Российский Вестник перинатологии и педиатрии*, - 2022, 67(3), -с. 11- 17.
 9. Egesa, W.I. Germinal matrix – intraventricular hemorrhage: a tale of preterm infants / W.I.Egesa, S.Odoch, R.I.Odong [et al.] // *Hindawi International journal of pediatrics*, -2021. Article ID 6622598, - 14 p.
 10. Hong, H.S., Lee, S.Y. Intracranial hemorrhage in term neonates // *Child Nervous System*, - 2018. 34, - p. 1135 – 1143.
 11. Siffel, C., Kistler, K.D., Sarda, S.P. Global incidence of intraventricular hemorrhage among extremely preterm infants: a systematic literature review // *J.Perinatal. Med.*, - 2021. 49 (9), - p. 1017 – 1026.
 12. Rooks, V.J. Prevalence and evolution of intracranial hemorrhage in asymptomatic term infants // *AJWR Am J. Neuroradiol*, - 2008. 29, - p.1082 – 1089.
 13. Basiri, B. The frequency of intraventricular hemorrhage and risk factors in premature neonates in a hospital's NICU / B.Basiri, M.Shokouhi Solgi, M.K.Sabzehei [et al.] // *Iran*

- Ī.Child. Nevrol. summer, - 2021. Vol 15, №3, - p.109-118.
14. Adegoke S.A. Intraventricular hemorrhage in newborns weighing <1500 g; epidemiology and short – term clinical outcome in a resource – poor setting / S.A.Adegoke, O.Olugbemiya, P.Bankole [et al.] // Annals of tropical medicine and Public Helth, - 2014. Vol.7,- p. 48 – 54.
 15. Khanafer – Larosque, I. Intraventricular hemorrhage: risk factors and association with patent ductus arteriosus treatment in extremely preterm neonates / I.Khanafer – Larosque, A.Soraisham, A.Stritzke [et al.] //Frontiers in pediatrics, 2019. Vol 7, 408, - p.1- 9.
 16. Gilard, V. Intraventricular hemorrhage in very preterm infants: a comprehensive review // V.Gilard, A.Tebani, S.Bekri [et al.] // Journal of clinical medicine, - 2020. 9, 2447, - p. 2 – 11.
 17. Гуревич, А.И, Ультразвуковые методы исследования в педиатрии (методика проведения и возрастные нормы): методические рекомендации / А.И. Гуревич, Е.А.Зубарева, М.А.Богуславская [и др.]; - М: ГБУЗ «НПКДиТ», «Лучшие практики лучевой и инструментальной диагностики», - 2020. – 54 с.
 18. Внутрижелудочковые кровоизлияния, постгеморрагическая гидроцефалия у новорожденных детей, принципы оказания медицинской помощи: методические рекомендации // - Москва, 2014. – 42 с.